

Nem vagyok nagy barátja annak, hogy nyelvhelyességi kérdésekben is hivatalok döntsenek, mégis jó volna, ha az illetékesek valamiképen módot találnának arra, hogy a föliratok kifogástalanok legyenek, a hibásak kijavítottassanak, mert ha a hibát sokszor látjuk, gyakran olvassuk, lassanként megszokjuk és alkalomadtán magunk is elkövetjük. A kevésbé iskolázott ember pedig éppen követésre méltó mintának fogja tekinteni. Az utcán unos-untalan szemünkbe ötlő felirat ne legyen a hiba terjesztője.

A -da, -de képző újraéledése.

A nyelvújítás törvénytelen alkotásai közül legtöbbet azokat kifogásolták és támadták az ellenfelek, amelyeket a buzgón „szószaporító“ újítók koholt képzőkkel alkottak, az -ár, -ér; -da, -de; -nok, -nek, -nök; -onc, -enc, -önc és hasonló képzősöket. Ezek közül némelyiknek védelmezője, igazolója támadt idők folyamán a nyelvészek között, másoknak is meg kellett bocsátanunk, mert szükség volt rájuk és elterjedtek; nehéz, talán éppen lehetetlen lett volna újjal, jobbal pótolni őket. Ilyen megtört teremtmények elég sokan vannak a -da, -de köpzősök között (eukrászda, dalárda, iroda, járda, mosóda, nyomda, óvoda, szálloda, tőzsde, uszoda, varroda, zárda, hogy csak a legismertebbeket soroljam föl), de ki gondolta volna, hogy ebben a semmiből teremtett képzőben annyi támadás, oly sok csapás után akkora életerő van, hogy még ma is szaporodni tud. Azt hihette az ember, hogy ma, amikor akkora figyelem fordul a nyelv felé és akkora aggodalommal kísérik minden lépését, amikor oly sokan és jól ismerik a magyar nyelv szóalkotó szabályait, hogy ma — mondom — már nem lehet senkinek büntetlenül vétenie a képzés törvényei ellen. Pedig igazában előre lehetett volna látni, hogy a sok megtört példa követésre, utánzásra fog csábítani, és valóban az analogia erősebbnek bizonyult a tudásnál és fölvilágosításnál.

Pedig, hogy a hare nem egészen hiábavaló és reménytelen, bizonyítja az, hogy egynéhány ilyen szavunk nem terjedt el vagy elpusztult, mások is kihálóban vannak (mint pl. csillagda, képezde, tanoda, tébołyda, zenede). Mégis Kolozsvár utcáin is találunk újabb vagy fölújított képzéseket, holott azt hittük, hogy az idegen uralom alatt (amikor a magyar nyelv az utcáról száműzve volt), végkép megsemmisültek. Újra van (kávé-)pörköldé, (dohány-)áruda, (üveg-)csiszolda, kifőzde (Magyar Kifőzde), étkezde (Erdélyi Étkezde), sőt már nekünk is van, nemesak a fővárosnak, böngészde-nk. Ennek a mintájára egy élclapunk megalkotta a tallózda szót is, igaz, hogy tréfából, de hamar komoly név lehet belőle, csak a lapnak kellene nagyobb olvasóközönséget szereznie.

Mindjárt a hazatérés után láttam a műtömdé szót is; el kellett olvasnom az alája írt szöveget is (hogy szakított, égetett, molyette sebeket orvo-

sol), hogy megértsem, mit jelent. Ma már másodszer is találkoztam vele. Bizonyára több is van.

Szükség van-e föltétlenül ezekre a szavakra? Nem volna-e nélkülözhető a *-da*, *-de* képző? Ne tudnánk magunkon másképen segíteni? Főlöskéges kérdések, bizonyára több helyes mód is volna új szavak alkotására. Sok esetben legegyszerűbb volna az igének melléknévi igenevét használni főnévként, hiszen erre számos példa van nyelvünkben, amikor is a melléknévi jelzőhöz *tapad* az egész jelzős kifejezés jelentéstartalma; ilyen pl. az *ebédlő* (szoba) *favágó* (ember), *iktató* (könyv, helyiség, tisztviselő), *lejtő* (út), *levélhordó* (ember), *szabó* (mester), *temető* (kert), *szántó* (föld) és annyi más. Ugyanígy volna *kávépörkölő* (bolt), *üvegsziszoló* (műhely), *Erdélyi Étkező* (helyiség). Más módon lenne a Dohányárudá-ból (legtöbbször két szóba írva találjuk) Dohányosbolt, a Magyar Kifőzdéből *Magyar Kifőzés*, ámbár a *kifőzés* szóhoz sem kellene olyan görcsösen ragaszkodni. Jobb volna a *Magyar Konyha*, ha már *Magyar Étterem* nem akar lenni; itt a *konyha* kissé átvitt értelemben éppen azt jelenti, mint a *kifőzés*, csak magyarabbul.

De az a baj, hogy az ilyen fölvilágosítások nem jutnak el azokhoz, akiket illet. Mit lehet itt tenni? Újra a hatósághoz folyamodjunk? Egy ismerősöm, aki újabban — hála Istennek — erősen buzgó nyelvőrré vált — tréfás-komolyan azt javasolta, hogy nyelvvelmi előadásokat kellene tartani, azokon mindenkinek meg kellene jelennie, éppen mint a légvelmi előadásokon. A nyelv van olyan fontos, ha veszélyben forog, mint az ember és bármely más java; még fontosabb, mert nem egyeseké csupán, hanem az egész nemzeté. Én az emberi szabadságot vettem ellene, már is annyi kényszerű korlátja van, minek szaporítani. Azt felelte rá, a nyelv a szabadságnál is fontosabb. És ha az embereknek nem használ a szép szó, ép úgy meg kell fenyíteni, meg kell büntetni, mint a szófogadatlan gyermeket.

Hát én nem tudom, mit kellene és mit lehetne tenni (a tanfolyamosötlet persze képtelenség), én nem merek sem jobbra, sem balra állani, de valamit igazán meg kellene próbálni, hogy nyelvünket mindegyre meg ne csúfolják.

Kis hibák — gyakori vétségek.

31.¹ *Hagyomány?* A napokban kezembe került egy történelmi tanulmány, csak úgy lapozgattam benne, mert különösebben nem érdekelt. Egyszer aztán a lapalji jegyzetekre esett tekintetem (ezt sokan a német *Fussnoté*-t szószereint lefordítva *lábjegyzet*-nek mondják), és nem túlságos gyönyörűséggel vettem észre, hogy az újabb magyar nyelvtisztító mozgalom második évtizedében még mindig kísért a hagyományos (?) p., pag. (= pagina) *lapszám*

¹ L. még Erd. Múz. XLIV (1939), 224, 296 és XLV (1940), 77, 258.